

KOLMETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2021

Jh 9:1–7.39–41 (2Kn 5:1–15; Ap 3:1–10)

1 Edasi minnes nägi Jeesus¹ ühte sündimisest saadik pimedat inimest.

2 Ja Ta jüngrid küsisid Temalt: «Rabi, kes on teinud pattu, kas tema ise või ta vanemad, et ta on sündinud pimedana?»

3 Jeesus vastas: «Ei ole pattu teinud tema ise ega ta vanemad, vaid temas peavad saama avalikuks Jumala teod.

4 Me peame tegema selle tegusid, kes minu on saatnud, niikaua kui on päev. Tuleb öö, mil ükski ei saa midagi teha.

5 Kuni mina olen maailmas, olen ma maailma valgus.»

6 Nende sõnade järel Ta sülitas maha ja tegi süljest muda ning võidis mudaga tema silmi

7 ja ütles talle: «Mine pese end Siiloahi tiigis!» «Siiloah» on tõlkes «Läkitatu». Siis pime läks ja pesi ning tuli tagasi nägijana.

39 Jeesus ütles: «Mina olen tulnud maailma kohtumõistmiseks, et need, kes ei näe, hakkaksid nägema, ning nägijad jääksid pimedaks.»

40 Seda kuulsid mõned variseridest, kes olid Tema juures, ja ütlesid Talle: «Kas meiegi oleme pimedad?»

41 Jeesus ütles neile: «Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: «Meie näeme», siis jääb teie patt teile.

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on neljanda evangeeliumi autoriks apostel Johannes, keda evangeeliumis endas nimetatakse «jüngriks, keda Jeesus armastas». Johannes pärines Galileast Betsaidast, ta oli Sebedeuse ja Saloome poeg ning apostel Jaakobus Vanema vend. Pärimuse järgi elas ta ainsana Jeesuse kaheteistkümnest apostlist kõrge vanaduseni ning suri loomulikku surma.

Evangeeliumi lõpul sõnastab autor ühemõtteliselt oma kirjatöö eesmärgi: «Jeesus tegi jüngrite ees veel palju muid tunnustähti, mida ei ole sellesse raamatusse kirja pandud, aga need on kirja pandud, et te usuksite, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et teil uskudes oleks elu Tema nimes.» (Jh 20:30j) Kirikuisad järeldavad sellest, et Johannese evangeelium on kirjutatud aasta 100 paiku², tükk aega pärast kolme esimest

¹ Originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

² Uuemas kirjanduses on mitmeid autoreid, kes on Johannese evangeeliumi arvatava kirjutamisaja nihutanud märksa varasemaks, ajavahemikku aastast 40 kuni aastani 60.

evangeeliumi, mida autor tundis ja mida ta pidas vajalikuks täiendada eeskätt õpetuslikult seisukohalt.

Erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist, mis põhiosas keskenduvad Jeesuse avaliku tegevuse viimasele aastale ning kujutavad seda jätkuva teekonnana Galileast Jeruusalemma, kus «viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast» (Lk 18:31), kõneleb Johannes kolmest erinevast korrast, mil Jeesus Galileast Jeruusalemma rändas, ning kuigi on mitmeid teiste evangeeliumidega kattuvaid jutustusi, on umbes üheksa kümnendikku Johannese evangeeliumis esitatud materjalist selline, mida ei leia ülejäänud kolmest.

Laias laastus jaguneb Johannese evangeelium kaheks suureks osaks, mida võiks pealkirjastada kui «Jeesus ja maailm» (Jh 1:19–12:36) ning «Jeesus ja Tema jüngrid» (Jh 13:1–21:25). Esimese osa raamistuseks on ühelt poolt üldine sissejuhatus kogu evangeeliumile (Jh 1:1–18) ning teiselt poolt pessimistlik kokkuvõte (Jh 12:37–50), milles tõdetakse, et «ehkki Jeesus oli nende silma all teinud nii suuri tunnustähti, ei uskunud nad siiski Temasse» (Jh 12:37).

Evangeeliumi keskseks teoloogiliseks teemaks on Selle tulemine, «kes tuleb ülalt» ja «on üle kõikide» (Jh 3:31) ning kes, olles «pärit Jumala juurest», «läheb tagasi Jumala juurde» (Jh 13:3). Just siin vastanduvad teravalt [vaenulik] maailm ja Jeesuse jüngrid, kusjuures tolle vaenuliku, jumalatu maailma esindajateks on paraku eeskätt need, kes peaksid olema Jumala omad ja kelle süü on seetõttu märksa rängem kui nende oma, kes on sündinud [vaimulikult] pimedana.³ Evangeeliumi proloogis väljendatakse seda sõnadega: «Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu.» (Jh 1:11)

Vastandiks on need, kes Ta vastu võtavad – neile «andis Ta meelevalla saada Jumala lasteks» (Jh 1:12). Nagu Jumala igavene Sõna sai lihaks, sündides inimesena siia maailma, nii sünnivad Temas need, kes «usuvad Tema nimesse», igaveseks eluks. Jumala Poeg on tulnud alla maa peale (vrd nt Jh 6:33), et maapealsed võiksid Temas saada ülendatud taevasse. Temas on «taevas avatud» (vrd Jh 1:51) ning pärast oma ülestõusmist on Jeesus läinud taevasse, Isa juurde, tagasi, et seal omadele aset valmistada (Jh 14:2).

Kiriku traditsioon näeb Johannese evangeeliumi ka väga sakramentaalse tekstina: selle keskmes on algusest lõpuni nii ristimine kui armulaud⁴, millele lisandub jüngritele pattudest lahtimõistmise meelevalla andmine pärast Jeesuse ülestõusmist (Jh 20:22j).

³ Vrd Jh 9:41: «Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: «Meie näeme», siis jääb teie patt teile.»

⁴ Kuigi Johannese evangeelium ei too erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist meieni Püha Öhtusöömaaja kirjeldust.

Vähemalt analoogiana tuleb Johannese evangeeliumi ülesehitus meelde ka vanakirikliku jumalateenistuse jagunemist katekuumenite ja usklite missaks.⁵ Esimese osa kõrgpunktiks oleks sellise vaatlusviisi puhul pimedana sündinu tervendamine (Jh 9) kui ettevalmistus ristimiseks ning Laatsaruse ülesäratamine surnuist (Jh 11) kui ristimise võrdpilt, mille kommentaariks sobivad Jeesuse poolt veidi hiljem öeldud sõnad: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiua ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja. Kes oma elu armastab, see kaotab selle, ja kes oma elu vihkab selles maailmas, see hoiab selle igaveseks eluks. Kes tahab mind teenida, peab järgnema mulle, ja kus olen mina, sinna saab ka mu teenija.» (Jh 12:24–26) Evangeeliumi teine osa – usklite missa võrdpildina – keskendub viimasel õhtusöömaajal kõneldule ja toimunule, risti ja ülestõusmise müsteeriumile ning uuele elule, mis ulatub ajast igavikku (vrd Jh 21:22j).

Igal juhul tuleb Johannese evangeeliumi lugedes ja tõlgendades pidada meeles ühelt poolt pidevat vastuolu Jeesuse ja Tema omade ning vaenuliku, jumalatu maailma vahel, ning teiselt poolt seda, et evangeeliumis avalduvad usutõed Jeesuse, Jumala lihaksaanud Sõna kohta kõnelevad samaaegselt ka nendest, kes nagu Temagi «ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast» (Jh 1:13).

Keelelisi märkuseid

Edasi minnes – παράγων – õigem oleks tõlkida (nagu 1968. aasta piiblitõlkes): «mööda minnes»⁶.

Sündimisest saadik – ἐκ γενετῆς – kuigi «sündimisest saadik» vastab tavapärasele keelekasutusele ja on seetõttu pea sajabrotsendilise tõenäosusega õige, oleks võimalik tõlkida ka (mingit sünnitraumat silmas pidades) «sünni/sündimise tõttu».⁷

Pimedat – τυφλὸν – sõna τυφλός – «pime» – tuleneb verbist τύφω – «suitsema».⁸

Jüngrid – οἱ μαθηταὶ – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μανθάνω – «õppima», «teadmisi omandama».

Rabi – sõna ῥαββί tuleneb siinkohal suursugusust ja tähtsust tähistavast heebrea sõnast רב ning kujutab endast eeskätt õpetlaste kõnetamisel kasutatavat austavat tiitlit.

⁵ See seletaks ka – arkaandistsipliini silmas pidades –, miks Johannes ei kirjelda Püha Õhtusöömaaega.

⁶ Evangeeliumid kujutavad Jeesust pea lakkamatult teel olevana ning mitmed kohtumised inimestega toimuvad justkui «möödaminnes»: inimesele, kes on «õigel ajal õiges kohas», antakse enamasti vaid üksainus võimalus selle kohtumise kaudu pakutavast armust ja uuest algusest osa saamiseks.

⁷ Sellisel juhul viitaks tolle pimedale mehe lugu, keda võib pidada kogu inimkonna võrdkujuks, meie praegusele olukorrale, mille on põhjustanud pattulanguse «sünnitrauma».

⁸ Niisiis on pime piltlikult öeldes see, kes ei saa näha tiheda, läbipaistmatu, musta suitsu tõttu.

On teinud pattu – ἥμαρτεν – sõna ἁμαρτάνω tähendab «märgist mööda laskma», «eksima», «patustama».

Et ta on sündinud pimedana – ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ – sõnasõnalt, patu ja tagajärje vahel selget seost esile tuues: «[selleks,] et ta sünniks pimedana».

Jeesus – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Vaid temas peavad saama avalikuks – ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ... ἐν αὐτῷ – «vaid et temas võiksid saada avalikuks».⁹ Sõna φανερώω – «avalikuks saama», «nähtavaks saama», «teatavaks saama» – tuleneb sõnast φῶς – «valgus».¹⁰

Teod – τὰ ἔργα – sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

Me – ἡμᾶς – mõnes käsikirjas on selle asemel ἐμὲ – «ma/mina».

Peame tegema – δεῖ ἐργάζεσθαι – sõna δεῖ viitab tehtava hädavajalikkusele või möödapääsmatusele. Sõna ἐργάζομαι – «töötama», «tegema» – on originaalis jätkuvale tegevusele viitavas oleviku ajavormis.

Kes minu on saatnud – τοῦ πέμψαντός με – «minu läkitanu». Sõna πέμπω tähistab enamasti kellegi saatmist mingi kindla ülesande ja/või eesmärgiga.

Tuleb – ἔρχεται – õigem oleks tõlkida «[juba] on tulemas». Sõna ἔρχομαι – «tulema» – on originaalis oleviku ajavormis.

Öö – νύξ – sõna νύξ – «öö» – üheks tähendusvarjundiks on «olematusse hajumine» (s.t surm).

Ükski ei saa – οὐδεὶς δύναται – sõna δύναμαι tähendab «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama» –, niisiis oleks õigem tõlkida «ükski ei suuda».¹¹

Midagi teha – ἐργάζεσθαι – sõnasõnalt: «töötada/tegutseda».

⁹ «...et temas, kes on mähkunud paksu musta suitsu, saaks nähtavaks valguse kirkus» (vrd 2Kr 4:6)

¹⁰ Samast tüvest on pärit nt venekeelne sõna фонарь – «latern».

¹¹ Muuhulgas tulenevad siit ka lõhkeainet tähistav sõna «dünaamiit» ja elektrigeneraatorit tähistav sõna «dünamo».

Maailma – ἐν τῷ κόσμῳ – sõna κόσμος tähistab korrastatud ilmaruumi, maailma, ülekantult ka inimkonda, samuti maailma («selle ilma») asjadekorraldust; sellel sõnal võib olla ka negatiivne, vaenulik tähendusvarjund («jumalatu maailm»).

Muda – πηλὸν – sõna πηλός tähendab nii «muda» kui «savi» – viimases tähenduses kasutatakse seda nii potissepa savi kohta kui Septuagintas ka sellest «savist» rääkides, millest inimene on valmistatud.

Pese – νίψαι – sõna νίπτω – «pesema» – kasutatakse ka Jh 13 jüngrite jalgade pesemisest kõneldes.

Siiloahi – τοῦ Σιλωάμ – nimi Σιλωάμ on heebrea nime חַיִּיט kreekakeelne vaste ning pärineb verbist חָזַץ – «läkitama», «välja sirutama».

Tiigis – εἰς τὴν κολυμβήθραν – sõna κολυμβήθρα tähistab eeskätt ujumiseks või pesemiseks rajatud veesilma, niisiis võiks tõlkida ka: «basseinis».

Nägijana – βλέπων – sõnasõnalt: «nähes».

Kohtumõistmiseks – εἰς κρίμα – sõna κρίμα – «kohtumõistmine» – tuleneb verbist sõna κρίνω – «eraldama», «eristama», «[välja] valima», «läbi katsuma», «hinnangut andma», «kohut mõistma (kohtuotsust langetama)», ka «hukka mõistma».¹²

Hakkaksid nägema – βλέπωσιν – õigem oleks tõlkida: «võiksid näha».

Jääksid pimedaks – τυφλοὶ γένωνται – õigem oleks tõlkida: «võiksid saada pimedaks» või koguni «võiksid sündida pimedaks» (viitena pimedana sündinule).

Mõned variseridest – ἐκ τῶν Φαρισαίων – sõna Φαρισαῖος tuleneb heebrea verbist פָּרַץ – «eraldama», «eristama».

Kui te oleksite pimedad – εἰ τυφλοὶ ἦτε – sõnasõnalt: «olnuksite te» (lihtminevik).

Ei oleks teil pattu – οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν – sõnasõnalt: «polnuks teil pattu» (lihtminevik).

Jääb teie patt teile – ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει – sõnasõnalt: «teie patt jääb». Sõna μένω (originaalis jätkuvat tegevust väljendavas oleviku ajavormis) tähendab «viibima», «paigale jääma», aga ka «püsima [jääma]», «vastu pidama».

¹² Sõna κρίνω – «kohut mõistma» – on Johannese evangeeliumis kasutatud 19 korda, sõna κρίσις – «kohus» – 11 korda. Mõlemal on Johannese sõnumis määrav tähtsus.

Sisuline analüüs

Johannese evangeeliumi üheksas peatükk on lahutamatult seotud eelneva ja järgneva, ent moodustab siiski omaette terviku, mida tuleks sellisena ka käsitleda ja võimalust mööda jumalateenistusel lugeda. Siiski võib öelda, et ka EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskavas kolmandaks lugemisaastaks ette nähtud lõigud peatüki algusest ja lõpust annavad kogu peatüki teoloogilise sõnumi edasi enam-vähem piisava selgusega.

Nagu Jeesus ise mõista annab, ei olnud Tema kohtumine pimedana sündinuga (või sündimisest saati pimedaga – vt vastavat keelelist märkust) juhuslik: «Temas peavad saama avalikuks Jumala teod.» (Jh 9:3) Jeesus on möödakäija, aga Ta ei lähe inimestest mööda ilma neid kas sõnadega või mingil muul viisil kõnetamata – ja nagu kõne all olevat peatükki tervikuna lugedes on ilmselgelt näha, oli neid, keda Ta ühel või teisel viisil kõnetas, väga palju: pimedate mehe naabrid, muud inimesed, kes olid teda kerjamas näinud, variserid, pimedalt sündinu vanemad, kogudusejuhid.

Jeesus on valgus, mis on tulnud maailma selleks, et teha, mida valgus teeb: asju selgeks, eristatavaks, s.t kohut mõistma (vt keelelist märkust sõna κρύμα – «kohtumõistmine» – kohta). See on olnud selge algusest peale: «Ja valgus paistab pimeduses, ja pimedus ei ole seda omaks võtnud... Ent kohus on see, et valgus on tulnud maailma, aga inimesed on armastanud pimedust enam kui valgust, sest nende teod on kurjad... Mina olen maailma valgus. Kes järgneb mulle, ei käi pimeduses, vaid tal on elu valgus... Kuni mina olen maailmas, olen ma maailma valgus... Valgus on veel pisut aega teie seas. Käige, kuni teil valgus on, et teid ei tabaks pimedus... Uskuge valgusesse, kuni teil valgus on, et te sünniksite valguse lasteks... Mina olen tulnud valguseks maailma, et ükski, kes usub minusse, ei jääks pimedusse.» (Jh 1:5; 3:19; 8:12; 9:5; 12:35j.46)

Too pime mees, kes ei olnud mitte *loodud* pimedana, vaid pimedana *sündinud*, kehastab tervet inimkonda. Pattulangusega kaasnes see, et inimene kaotas võime selgelt näha – iroonilisel kombel ka vahet hea ja kurja vahel. Kõige hullem on, et inimene on kaotanud Jumala nägemise üleloomuliku armu – õigupoolest mitte ainult üleloomuliku, vaid isegi loomuliku jumalatunnuse, nagu on tõdenud apostel Paulus: «Tema nähtamatu olemus, Tema jäädav vägi ja jumalikkus on ju maailma loomisest peale nähtav, kui mõeldakse Tema tehtule, nii et nad ei saa endid vabandada, sest et Jumalat tundes nad ei ole ülistanud ega tänanud Teda kui Jumalat, vaid on oma arvamustega jooksnud tühja ning nende mõistmatu süda on jäänud pimedaks.» (Rm 1:20j)

See ei olnud otseselt tolle pimedana sündinu süü, nagu ka pärispatt ei ole mitte iga inimese isiklik süü, vaid kujutab endast patuolukorda (*peccatum habituale*), mis seisneb inimese lahutatuses Jumalast ning rikutuses ja vastuolus inimese tegeliku, Jumala poolt tahetud ja ette nähtud loomusega.

Jüngrite küsimuse pimedada mehe kahetsusväärse olukorra põhjuse järele pöörab Jeesus vastupidiseks: oluline ei ole mitte küsida, mille pärast/tagajärjel, vaid mille jaoks/mis eesmärgil see kõik on aset leidnud. Mõeldes sõna ἀμαρτάνω – «patustama» – algtähtendusele (vt vastavat keelelist märkust) võime öelda, et Jeesus annab märgist mööda lastud noolele uue eesmärgi: kahtlemata ei saa halba, mis kellelegi (ja kogu inimkonnale) on osaks saanud, heaks kuulutada, küll aga saab seda kasutada eelnenust veelgi suurema hea loomiseks.¹³

«Valgus paistab pimeduses, ja pimedus ei ole seda omaks võtnud,» ütleb Johannese evangeeliumi proloog. Ometi valib Jeesus nimelt ühe pimedada mehe, kelle kaudu peavad Jumala teod – s.t tõeline valgus – saama avalikuks. Nii on selge, et valguses elamine ja käimine ning valguse nägemine ei ole mitte inimese, vaid Jumala tegu: «Me peame tegema selle tegusid, kes minu on saatnud.» (Jh 9:4)

See on võimalik, kuni on päev – sest ööpimeduses ei ole keegi suuteline midagi tegema. Kuna Jeesus ise on valgus, on päev seal, kus on Jeesus – ning tõelised nägijad ja Jumala tegude tegijad üksnes need, kes selle valguse omaks võtavad, sellesse usuvad ja selles käivad. Ilma valguseta ei ole nägijailgi mingit kasu neile antud silmadest – ning isegi need, kes näevad, ei suuda leida Jeesust ega Tema valgust, kui Jeesus ise neid ei leia ja nende valguseks ei saa.¹⁴

Jeesus annab pimedana sündinule ka füüsilise nägemisvõime, ent sellegi tegemiseks valib Ta viisi, mis viitab vaimulikule uueksaamisele. Jeesus kasutab omaenda süljega niisutatud mullast segatud muda või savi, milles on raske mitte ära tunda sarnasust inimese loomisega: «Sel ajal, kui Issand Jumal tegi maa ja taeva, kui ainsatki väljapõõsast ei olnud veel maa peal ja ainsatki väljarohtu ei olnud veel tärganud, sest Issand Jumal ei olnud lasknud vihma sadada maa peale, ja inimest ei olnud põldu harimas, tõusis udu maast ja kastis kogu mullapinda. Ja Issand Jumal valmistas inimese, kes põrm on, mullast, ja puhus tema ninasse eluhinguse: nõnda sai inimene elavaks hingeks.» (1Ms 2:4–7)

Kuna mudaga võidmisele järgnes käsk minna ja ennast «Läkitatu» tiigis pesta, on siin kahtlemata peidus ka viide ristimisele. Tõsi, Jeesus ei kasuta mitte sõna βαπτίζω – «pesema», «[vette] kastma», «ristima» –, vaid πίπτω, ent nagu Johannese evangeeliumi

¹³ Väga kaunitult väljendab sedasama mõtet Ülestõusmisöö traditsiooniline ülistuslaul *Exsultet*, mille EELK jumalateenistuste raamatus olevas tekstis järgnevat lõiku kahetsusväärse kombel ei ole: *O certe necessarium Adae peccatum, quod Christi morte deletum est! O felix culpa, quae talem ac tantum meruit habere Redemptorem!* – «Ennäe Aadama õndsust toovat pattu, mis Kristuse surma läbi on hävitatud. Oo, õnnis süü, kui suure Lunastaja oled sa leidnud!»

¹⁴ Heaks illustratsiooniks sellele on Jh 9:35–38 (1968. aasta piiblitõlke järgi): «Jeesus sai kuulda, et nad olid ta välja tõuganud; ja kui ta tema leidis, ütles Ta: «Kas sa usud Inimese Pojasse?» Tema vastas ja ütles: «Issand, kes see on, et võiksin uskuda Temasse?» Jeesus ütles temale: «Sa oled ju Teda näinud ja see on Tema, kes sinuga räägib!» Aga tema ütles: «Issand, ma usun!» Ja ta kummardas Teda.»

13. peatükis kirjeldatud jüngrite jalgade pesemise lugu näitab, on mõte siikohal sama: selleks, et kellelgi oleks «osa Jeesusega», peab ta olema Tema poolt pestud (Jh 13:8), ning kes muu kui Jeesus on too Läkitalu, kelle nime kandvas tiigis pimedana sündinu pidi nägijaks saama, s.t öö või koguni surma pimedusest päeva ja elu valgusesse astuma.

Hiljem, kui endine pime oli omal nahal tunda saanud, millised tagajärjed tabavad siin maailmas neid, kes lasevad end Jeesusel nägijaks teha – teda süüdistati kõigis pattudes ja ta heideti kogudusest välja (Jh 9:34) –, aitas Jeesus tal sündinut mõista järgmiste sõnadega: «Mina olen tulnud maailma kohtumõistmiseks, et need, kes ei näe, hakkaksid nägema, ning nägijad jääksid pimedaks.» (Jh 9:39) Päril täpselt tõlkides peaksime selle lause sõnastama veidi teisiti: «Mina olen tulnud maailma kohtumõistmiseks, et need, kes ei näe, võiksid näha, ning nägijad võiksid saada pimedaks.»

See tähendab, et kuigi nägijaks saamine on eranditult Jumala armuand, ei ole see midagi pealesurutut ega automaatset, vaid inimesele pakutud võimalus. Ning ka pimedaks jäämine või saamine ei kujuta endast paratamatut ettemääratust, vaid inimese enda valikute tulemust. Jeesus kinnitab seda ka variseridele öeldud sõnadega: «Olnuksite te pimedad, polnuks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: «Meie näeme», siis teie patt jääb».¹⁵ Niisiis: teil oleks olnud tollest pimedana sündinust märksa suurem võimalus valgust näha ning see ära tunda ja omaks võtta, aga te ei kasutanud teile antud võimalust ning seetõttu on teil lisaks kogu langenud inimkonna Jumalast lahutatuse koormale nüüd ka isiklik patusüü.

Jeesus on tulnud, et teha oma Läkitalu tegusid. Tema suurimaks teoks ei ole mitte pimedate nägijaks tegemine ega isegi surnute hauast väljatoomine, vaid lunastav eneseandmine Kolgata ristil ning kogu Tema olemuses kõikjal realiseeruv Jumala ligiolu, mille osaliseks saavad kõik need, kes Temasse usuvad ja Ta vastu võtavad. See on armukingitus, mida Ta pakub kõigile inimestele, isegi variseridele ja teistele, kes Teda vihkasid ja hävitada tahtsid – kuna nende «teod on kurjad» (Jh 7:7).

Jeesuse vastased ei saa ennast vabandada, öeldes, et nad ei ole Temast [õigesti] aru saanud. Nad teadsid täpselt, kellega neil on tegemist ja kelle Jeesus ütleb enese olevat: «Juudid olid juba kokku leppinud, et kes iganes Tema Messiaks tunnistas, heidetakse kogudusest välja.» (Jh 9:22) See tähendab, et nad polnud mitte «sündinud pimedad», vaid nägijad, kes otsustasid ise teadlikult valguse vastu ja pimeduse kasuks.

Kõik see, mis järgnes, ainult teravdas vastasseisu: Jeesus tunnistas ennast Jumala Pojaks, lausa üheks Isaga, s.t Jumalaga (Jh 10:30) ning Tema vastased teevad lõpliku otsuse Ta hukata (Jh 11:53).

¹⁵ Vt kolme viimast keelelist märkust.

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kolmeteistkümnenenda pühapäeva teemaks «Jeesus – meie aitaja». Pühapäeva sissejuhatuses öeldakse: «Inimene on kutsutud ülistama Jumala nime. Patt takistab meid seda tegemast, kuid Jeesus võib anda meile avatud silmad, kuulvad kõrvad ja Jumala tegusid ülistava keele. Jeesuse teod annavad tunnistust Tema armastusest ja väest aidata hädas olevaid inimesi.»

Pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks (Mk 7:31–37) on kurtumma tervendamise lugu, mida nagu kolmandal lugemisaastal loetavat pimedalt sündinu nägijaks tegemist on kiriku traditsioonis tõlgendatud eeskätt vaimulikult ja sakramentaalselt.¹⁶ Seepärast ei peaks ka jutlus keskenduma mitte välistele imetegudele, vaid nende kaudu edastatavale vaimulikule ja lunastusloolisele sõnumile.

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (2Kn 5:1–15) jutustus Süüria väepealiku Naamani pidalitõvest tervendamisest prohvet Eliisa poolt ning Epistliks (Ap 3:1–10) Jeruusalemma templi väravas istunud halvatu tervendamisest Peetruse poolt. Kui Peetrus kasutab halvatu tervendamist otseselt selleks, et anda tunnistust Kristusest ja Temas teostunud lunastusest, siis ka Naamani tervendamisel on väga oluline teoloogiline mõõde, mis väljendub tervendatu enda tõdemuses: «Vaata, nüüd ma tean, et kogu maailmas ei ole Jumalat mujal kui ainult Iisraelis.» (2Kn 5:15)

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Pimedana sündinud mees, keda Jeesus Jeruusalemmas kohtab, kehastab – ilma ise oma olukorras otseselt süüdi olemata – kogu langenud inimkonda: me oleme pimedad, sest oleme kaotanud Jumala nägemise armuanni. Selle tulemusena oleme kaotanud ka omaenda tõelise olemuse ning, vastupidiselt Eeva ja Aadama õnnetule taotlusele, tegeliku vahetegemise võime hea ja kurja vahel. Ning viimaks: elu enda.¹⁷
2. Inimene ise ei saa oma olukorda muuta. Pimedana sündinu ei saa «hakata nägijaks» – küll aga võib nägijana sündinu jääda pimedaks. Ainus, kes võib, saab, ja mis peaasi, tahab meie olukorda muuta, on Jumal. Just selleks on Ta läkitanud oma Poja siia maailma, et Ta oleks maailma valgus ning teeks nägijaks kõik, kes Temasse kui elu valgusesse usuvad ja Ta vastu võtavad. Jumala arm on alati ennetav: et võiksime selle leida, peab Tema meid enne «leidma». «Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunut,» ütleb Jeesus ise (Lk 19:10), ja see tähendab, et isegi kui Ta

¹⁶ See tuleb esile ka traditsioonilises ristimisriituses, mille juurde kuulub nii ristitava kõrvade ja ninasõõrmete võidmine süljega kui hüüd «Effata!».

¹⁷ Vrd 1Ms 3:24: Ja Ta ajas Aadama välja ja pani hommikupoole Eedeni rohuaeda keerubid ja tuleleegina sähviva mõõga, et need valvaksid elupuu teed.

tundub meist vahel üksnes «mööda minevat», on Ta tegelikult tulnud just meie juurde, et mitte keegi meist ei peaks ilma pääsemisvõimaluseta hukkuma.

3. Ometi ei suru Jumal oma armu kellelegi peale. Ta annab pimedaille võimaluse saada nägijaks, ent jätab neile ka võimaluse jätkata pimedana. Mis veelgi tõsisem ja hoiatavam: nagu esimestel inimestel aegade alguses, nii on praegugi kõigil neil, kes on juba nägijad, võimalus jääda [jälle] pimedaks. Me peame tegema Jumala tegusid, seni, kuni on päev (s.t seni, kuni oleme nägijad ning Jeesus, elu valgus, on meiega), sest öö on juba tulemas, öö ja surma pimedus on pidevalt varitsemas, et need, kes valgusele selja pööravad, endasse neelata. Jeesus pidi seda kahetsusega tõdema variseride ja teiste oma vaenlaste puhul – ometi ei vähenda see karvavõrdki meile Temas töötatud ja osaks saanud armu suurust ega kindlust. Jeesuses teostuv kohtumõistmine maailma üle teeb selgeks, kes elab valguses ja kes jääb pimedusse, ent ka see kohtumõistmine ise kujutab endast jumalikku pääste-, mitte hukkamõistuakti.